

zije. Bilo je i dvojezičnih dekreta i proglasa — u izdanju su našla mjesto i dva takva dokumenta pisana francuski i bretonski.

U Francuskoj se danas njeguje tzv. povijest svakodnevnog života. Jedna serija izdanja pod nazivom »La vie quotidienne« obrađuje takva pitanja za svaku epohu posebno. Ovakav pristup je u monografiji predstavljen nizom dokumenata, među kojima i pismom jednog osuđenika na smrt. Zanimljivo je da se revolucionarna parola »Liberté, égalité, fraternité« javlja u impresumu samo jednog od dvadeset papira na kojima su bili pisani dokumenti. Najčešće dolazi bez posljednje riječi, ponekad u izmijenjenom redosljedju, a ponekad uz dodatak nekih drugih: Justice, Humanité, Union, Triomphe de la République ou la Mort«. U samim tekstovima isprava ima i drugih parola.

Što je veća distanca od nekog povijesnog događaja raste mogućnost svestranijeg sagledavanja njegovog značenja. Tako se u francuskoj historiografiji već prigodom 100. obljetnice revolucije osjećala stanovita emancipacija od njene nekritičke glorifikacije. Očito je da ni nakon dva stoljeća ovaj proces još nije dovršen, kako svjedoči Georges Soria, autor najnovije velike povijesti francuske revolucije u tri sveska, za kojega su kontroverze prevratnog razdoblja od 1789. do 1799. još daleko od razrješenja. (Georges Soria: Grande histoire de la révolution française³, Paris 1987—1988, str. 1585). Težeci objektivnom odabiru dokumenata priređivači našeg izdanja nisu zaobišli ni negativne strane francuske revolucije.

Iza faksimila proglasa o slobodi kazališta slijedi nekoliko faksimila o zabrani pojedinih kazališnih predstava. Pored faksimila izvješća o proslavi praznika ukinuća ropstva i nekoliko proglasa o pravima crnaca na Haitiju i drugim francuskim prekomorskim posjedima te sličnih dokumenata u duhu bratstva i jednakosti svih ljudi objavljen je i faksimil proglasa iz 1793. godine kojim se građanke Strasbourga (Strassburga) pozivaju na napuštanje njemačke narodne nošnje ukoliko su im »srca francuska«. Ističući suprotnost takvog poziva s ljudskim pravima i pravima na razlikovanje, komentatori napominju da je komično što je proglas osim francuski bio otisnut i njemački da bi ga razumjele one »čija su srca francuska«. U nepolitičkoj sferi također je bilo pretjerivanje. Uz faksimil odluke o uvođenju decimalnog sistema mjera i utega, što je postupno postalo tekovinom cijelog civiliziranog svijeta osim anglo-saksonskog, donosi se faksimil odluke i o decimalnom sistemu mjerenja vremena, tj. diobi dana na 10 sati, a sata na 100 minuta. U ovom se prikazu nažalost nije moguće osvrnuti na sve dokumente, od kojih svaki ima ozbiljne razloge zbog kojih je uvršten u ovo izdanje. (ANDREJ ČEBOTAREV)

ERCHART HENNING-GABRIELE JOCHUMS, »BIBLIOGRAPHIE ZUR HERALDIK. SCHRIFTUM DEUTSCHLANDS UND ÖSTERREICHS BIS 1980.«, Köln-Wien 1984. Heraldika je — na žalost — znanstveno i stručno u nas zanemarena oblast znanosti i kulture; ta nekada tako uvažavana pomoćna povijesna znanost danas više nema onoga širokog, javnog poštovanja koje je nekada imala. Međutim, to ni izdaleka ne znači da je i zaboravljena — javlja se novi trend koji unosi znatne, tržišne novosti i u grboslovlje: upravo je moda da gradovi i druga naselja te radne, sportske i druge organizacije imaju svoj grb. U tome smislu treba promatrati i po-

javu knjige Pere Čimbura (»Natjecanje za grb«, Školska knjiga, Zagreb 1985); taj interes, vjerojatno, pozitivno je utjecao i na pojavu knjige Miloša Čirića (»Heraldika/1. Grb: ilustrovani osnovni pojmovi«, Fond za izdavačku djelatnost Univerziteta umjetnosti u Beogradu, Beograd 1983), koja ima elemente udžbenika, dakle stručnog izdanja, što znači da je heraldika i dio nastave u nekim školama. Osobito su vrijedni radovi Bartola Zmajića (»Heraldika«, Zagreb 1971) i Marka Atlagića (»Grbovi plemstva u Slavoniji 1700—1918.«, Čakovec 1982). U stranom je svijetu, međutim — koliko god ohrabruje posebno pojava u nas Čirićeve knjige kao udžbenika — situacija znatno drukčija, naročito u germanskim i romanskim zemljama. Tako je god. 1984. u Kölnu i Beču (Böhlau Verlag), kao prvi tom »Bibliographie der historischen Hilfswissenschaften«, objavljeno voluminozno djelo »Bibliographie zur heraldik. Schrifttum Deutschlands und Österreichs bis 1980.«, koje su priredili Echart Henning i Gabriele Jochums, i to čak na (XXIII +) 546 strana. Knjiga ima devet opsežnih glava (»Bibliographien und Periodika«, »Allgemeine und einführende Literatur«, »Geschichte der Heraldik«, »Wappenkunde«, »Wapenrecht«, »Augewande Heraldik«, »Einzelme Wappen-Wappengruppen«, »Organisationsformen der Heraldik«, »Die Heraldik und ihre Nachbarwissenschaften«), uz popratne dijelove (»Einleitung«, »Abkürzungen«, »Nachträge«, »Register«). Uvod je zapravo mala studija, a bibliografija je izrađena u skladu sa suvremenim bibliografskim načelima izdavanja takvih djela. Zabilježena su i ona — starija — djela koja govore i o nekim našim, jugoslavenskim krajevima. Svakako, ovo najnovije, veoma opsežno priručno djelo o njemačkoj i austrijskoj heraldici pridonijet će bitno mnogo lakšem i bržem proučavanju te pomoćne historijske nauke, ali konzultacija literature navedene u njoj može biti i znatan poticaj našim stručnjacima da se ne samo pozabave već da se sistematski započnu baviti ovom zanimljivom i značajnom problematikom. (PETAR STRČIĆ)

GRB ZAGREBA NA ZLATNIKU I SREBRNJAKU. Godine 1988. na vrlo svečan način Muzejsko-galerijski centar u Zagrebu započeo je izdavati seriju zlatnika i srebrnjaka »Zagreb«. Prvi primjerci javnosti su svečano prezentirani u palači »Dverce« na Gornjenmu gradu, a svečanost je vodio prof. dr Mato Mikić, predsjednik Skupštine grada Zagreba. Svih šest zlatnika odnosno srebrnjaka autorski su rad akademskog kipara Damira Mataušića, a izradili su ih stručnjaci Zlatare Majdanpek. Ti dragocjeni primjerci pušteni su u promet u povodu početka priprema proslave 900. godišnjice grada Zagreba i 750. obljetnice njegove »Zlatne bule«, kojom je grad dobio ime i privilegirani položaj »kraljevskog i slobodnog grada na brdu Gradecu zagrebačkome«. Zlatnik »Grb Zagreba« ima na aversu heraldički simbol slobodnoga i kraljevskog grada Zagreba iz XIV. stoljeća, a na reversu pečatnjak zagrebačkoga Kaptola iz 1371. godine; težinu ima 8,64 gr., promjer 24 mm, naklada je 1000 komada, a finoća zlata iznosi 900/1000. Iste su slike i na srebrnjaku. Drugi srebrnjak ima ime »Tak imam te rad«; nosi vedutu Zagreba sa šestinskim kišobranom i licitarsko srce, dok treći »Pastoral«, prikazuje detalj samoga pastoralja koji se čuva u riznici zagrebačke katedrale (XV. st.) i detalje plenarija od bjelokosti (XI. st.). Izdavač je objavio i prigodan katalog u boji. (PETAR STRČIĆ)